

Л. Л. Ісмаїлова
викладач кафедри україністики
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця
м. Київ, Україна

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ ОСВІТНІХ ПЛАТФОРМ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ У ПЕРІОД КАРАНТИННИХ ЗАХОДІВ

***Анотація.** У статті аналізується використання сучасних технологій під час здійснення дистанційного навчання як базового взамін усіх інших традиційних форм навчання під час карантину. Так, були відзначені затребуваність високого рівня цифрової грамотності та ІТ-компетентності з боку викладачів і студентів, можливість ВНЗ забезпечувати достатній рівень навчання студентів не тільки на загальноосвітньому, а і на вузькопрофесійному рівні. Що стосується студентів, то для ефективності дистанційного навчання, окрім вказаного, необхідно мати достатній рівень самоконтролю, самоорганізації та вміння користуватися інформацією. Також були відзначені позитивні та негативні моменти використання дистанційної освіти (освітніх платформ) для вивчення української мови як іноземної іноземними студентами медичного профілю.*

***Ключові слова:** дистанційне викладання, цифрова грамотність, ІТ-компетентність, сучасні технології викладання, нова українська школа, е-освіта, онлайн та офлайн навчання, професійна компетентність.*

Впровадження карантинних заходів на всій території України у зв'язку із поширенням коронавірусу (COVID-19) кардинальним чином вплинуло на всі сфери людського буття та соціальні процеси, які традиційно відбувалися. Так, одним із пунктів вказаних заходів стали заборона традиційних (очних) форм навчання, закриття усіх навчальних закладів і введення режиму карантину, заборона масових зібрань. Швидкість впровадження карантинних заходів і відсутність будь-якої підготовки на вказаний випадок стали шоком як для учнів і студентів, так і для навчальних закладів разом із викладачами. Вказаний феномен матиме довгострокові наслідки для всієї освітньої сфери не тільки нашої країни, а й усього світу. Тому метою нашої статті є огляд використання освітніх платформ при вивченні української мови як іноземної у період карантинних заходів у межах дистанційного навчання, його переваг і недоліків.

Слід звернути увагу на те, що питання дистанційної освіти з використанням віртуальних комунікацій на базі інформаційно-комунікаційних технологій достатньо досліджене, оскільки є сучасним трендом, який за умов подальшої цифровізації та інформатизації суспільства розвивається дедалі більше. Особливістю нашого дослідження є вивчення дистанційного навчання не у комплексі різних форм навчання, а як основної форми, використаної як базове навчання у всіх навчальних закладах замість традиційного (очного або денного) навчання.

«За останній десяток років у світі з'явилися масові відкриті дистанційні курси (МООС), на яких здійснюється безкоштовне викладання та навчання сотням дисциплін. Дистанційна освіта стає більш доступним і зручним способом взаємодії учасників навчального процесу у вищих навчальних закладах» [1, с. 7]. За таких умов можна говорити про те, що «викладач перетворюється з носія трансльованих знань і умінь на навігатора, котрий допомагає орієнтуватися у базах знань. Особливо гостро стоять всі ці питання стосовно реформування національної системи вищої освіти» [5, с. 16], адже «специфіка Інтернет-навчання, що базується на телекомунікаційних технологіях, Інтернет-ресурсах і послугах, впливає на способи відбору і структуризації змісту, способи реалізації тих чи інших методів і організаційних форм навчання, і суттєво впливає на функціонування всієї системи» [7]. Тобто вплив сучасних цифрових технологій (цифрової революції) та Інтернету речей, штучного інтелекту, технології Smart City, роботизації та поєднання людини і машини (четвертої промислової революції) тільки зростатиме в освітній сфері загалом, у освітніх процесах і комунікаціях не тільки на національному, а й на глобальному рівнях. Так, за словами В. Бикова та І. Мушки: «Реакції системи освіти на виклики суспільства відбуваються за умов об'єктивної довготривалості протікання переважної більшості освітніх процесів та основних процесів їх змін, а також, зазвичай, на фоні обмеженості фінансових та інших ресурсів, що виділяються

на освіту (під реакцією системи освіти на запити суспільства розуміється успішне розв'язання за допомогою системи освіти певних проблем, поява яких зумовлена усвідомленням як самих запитів, так і необхідності відповісти на них)» [3, с. 6]. Тобто можна говорити про довготривалий процес зміни парадигми національно-освітнього процесу, що потребує нових концептуальних підходів. Так, у межах Нової української школи (НУШ) пропонується створення нового освітнього середовища, яке «потребує широкого використання нових ІТ-технологій, нових мультимедійних засобів навчання, оновлення лабораторної бази для вивчення предметів природничо-математичного циклу» [8, с. 28]. У рамках цих заходів також заплановано створення освітньої «онлайн-платформи з навчальними і методичними матеріалами для учнів, учителів, батьків і керівників навчальних закладів» [8, с. 28]. Слід також відзначити, що в рамках НУШ планувалося у 2016–2018 рр. здійснити «Формування національної Е-платформи електронних курсів і підручників», що передбачало «створення електронних підручників; розроблення курсів дистанційного навчання за програмами предметів старшої школи; розроблення системи дистанційного навчання для підвищення кваліфікації вчителів» [8, с. 31]. На жаль, вказані заходи не були впроваджені повною мірою, а тому вказана Е-платформа не запрацювала у повну силу і не змогла стати у нагоді під час карантину, який ми переживаємо усі разом. За словами В. Бикова І. Мушки, сучасний розвиток суспільства загалом та освітньої сфери «зумовлюють появу т. зв. електронної педагогіки (е-педагогіки), яка, спираючись на здобутки класичної психолого-педагогічної науки, розробляє специфічні завдання створення й ефективного впровадження в освітню практику ІКТ, зокрема завдання педагогіки відкритої освіти» [3, с. 23]. Вказане знайшло місце на рівні окремих освітніх проєктів, що розробляються та впроваджуються на рівні одного чи декількох навчальних закладів. Необхідно говорити про зростання ролі цифрової грамотності або ІТ-компетентності серед викладачів, адже подальше зростання ролі е-освіти вимагатиме високого рівня таких компетентностей, які поряд із професійними будуть впливати на рівень викладання. Так, С. Доценко та І. Прокопенко наголошують, що «однією зі значущих компетентностей є цифрова грамотність, яка поєднує в собі цілий ряд спеціальних умінь і навичок, що сприяють підвищенню ефективності процесу навчання за допомогою «вдалого» застосування цифрових технологій у майбутній діяльності» [5, с. 18].

Повертаючись до ситуації з освітнім процесом в Україні, який проходить під час карантину, можна говорити про те, що загальна картина є досить строкатою, але загалом виглядає позитивною і має динаміку подальшого зростання «осучаснення» процесів навчання на всіх рівнях та у всіх навчальних закладах. Адже, незважаючи на певну «неповороткість» національної освітньої «бюрократичної машини» та певну прихильність до традиціоналізму, певні паростки нового вже дають свої результати. Так, для 5–11 класів по телебаченню почали транслювати відкриті уроки. Крім того, закладами як середньої, так і вищої школи почали масово використовуватися можливості соціальних мереж (Viber, Facebook) і YouTube-каналів. Але це все на рівні цифрової компетентності кожного окремого викладача (вмінь і навичок працювати у відповідних освітніх платформах), а також його технічних можливостей (наявності потужного комп'ютера, високошвидкісного Інтернету, відповідного програмного забезпечення). І найголовніше – це наявність або можливість швидкої адаптації матеріалу для використання у дистанційному навчанні. Адже «надзвичайно актуальними проблемами вищої освіти сьогодні є підготовка електронних навчально-методичних комплексів дисциплін (ЕНМКД) навчального плану підготовки та перерозподіл інформації сучасних навчальних посібників між «друкованою» й «електронною» складовими частинами», які дають можливість комплексного та ґрунтового підходу до дистанційного викладання.

Що стосується викладання української мови для майбутніх медиків (іноземних студентів), то тут ЕНМКД набувають особливого значення, адже набуття професійної компетентності набувається на основі високої мовної та мовленнєвої компетентності знання української мови, яка є іноземною для них. Наприклад М. Бабенко, розглядаючи питання «використання онлайн-платформ для формування й удосконалення англомовної лінгвосоціокультурної компетентності», відзначає, що «серед переваг, які надає використання онлайн-платформ у навчанні та викладанні англійської мови, є: наочність без обмежень; розширення доступу до навчальних матеріалів; доступність навчальних матеріалів у будь-який час; можливість моделювання середовища спілкування англійською мовою; розвиток навичок самостійного навчання та самоконтролю; більша об'єктивність оцінки знань студентів завдяки незалежності від викладача; сучасна аналітика процесу навчання по всьому курсу та по кожному студенту; полегшення оцінювання знань студентів через автоматизоване проведення й отримання результатів тестів» [1, с. 8]. Водночас О. Білик і Т. Брагіна, розглядаючи «дистанційне навчання у процесі підготовки іноземних студентів», звертають увагу на те, що «дистанційне навчання має також і низку недоліків, серед яких: високі вимоги до самоорганізації та

самоконтролю тих, хто навчається; відсутність у студента можливості звернутися особисто до викладача по консультацію; неможливість вибудовувати стосунки в колективі (з викладачами, одногрупниками, адміністрацією) та виступати перед аудиторією; не кожен професію можна засвоїти дистанційно (медицину, мистецтво); не кожен студент має достатню мотивацію до навчання та самостійної роботи; відсутність у студента можливості порівнювати проміжні власні досягнення з досягненнями інших студентів; формальність навчання і перевірки знань; складність технічного оснащення, підготовки спеціальних кадрів» [4, с. 12]. Слід також відзначити, що, окрім безпосередньо викладача і студента, питання ІТ-компетентності та цифрової готовності до використання нових ІКТ повинні брати активну участь ВНЗ разом із державою, адже сьогодні «українські університети не є достатньо технічно обладнаними, щоб використовувати навчання на платформах», а «для ефективного впровадження навчання / викладання на онлайн-платформах, навчальні матеріали / курси повинні бути певним чином адаптовані, щоб відповідати вимогам для онлайн-курсів», і «викладачі та студенти повинні використовувати чітко організований навчальний матеріал», що потребує «удосконалення інформаційної компетентності» на рівні усієї освітньої сфери [1, с. 9]. Так, як відзначає Л.В. Баличева: «В українських ВНЗ здебільшого використовують ті віртуальні навчальні продукти, які є у вільному доступі в мережі Інтернет. Переважно це дві найбільш розповсюджені програми ILLIAS і Moodle». «Українські фахівці почали активно розробляти та пропонувати вітчизняне програмне забезпечення» [2, с. 8]. Але це, так би мовити, епізодичні несистематичні дії ВНЗ. Сьогодні виникає потреба узгодження дій у виборі навчальних платформ, програм і методів, а також їх адаптація до європейських проєктів, враховуючи входження нашої країни до Болонського процесу та процесу інтеграції у європейське середовище. Ось чому треба якомога швидше впроваджувати положення, закладені у НУШ. Крім того, після закінчення карантину, необхідно через проведення конференцій і круглих столів обговорити результати проведення практичного дослідження використання дистанційного навчання як основної форми навчання, що була використана в рамках традиційного навчання.

Підсумовуючи розгляд використання освітніх платформ при вивченні української мови як іноземної в період карантинних заходів у рамках дистанційного навчання, слід відзначити, що основною проблемою є цифрова грамотність та ІТ-компетентність викладачів і студентів, готовність ВНЗ до входження до загальноєвропейських навчальних співтовариств, впровадження освітніх платформ, а також збільшення рівня е-освіти. Також необхідне розроблення заходів із підвищення особистісної мотивації викладачів до освоєння нових цифрових компетентностей і можливостей роботи з масивами даних та інформацією, а для студентів, окрім вищевказаного, – до самоорганізації та самодисципліни щодо самостійного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабенко М.Ю. Використання онлайн-платформ для формування та удосконалення англосовієтської лінгвосовієтської компетентності. *Матеріали I всеукраїнської науково-практичної конференції «Дистанційна освіта: реальність та перспективи» (12 грудня, 2018р., м. Харків)*. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2018. С. 7–9.
2. Баличева Л.В. Проектування та методичні особливості нової платформи дистанційного навчання іноземних студентів-заочників в ХНЕУ ім. С.Кузнеця. *Дистанційне навчання – старт із сьогодення в майбутнє* : збірник науково-методичних праць II всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 19 травня 2016 р. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. 255. С. 7–10.
3. Биков В.Ю., Мушка І. В. Освітній простір. Теоретичні основи відкритої освіти. *Організація середовища дистанційного навчання в середніх загальноосвітніх навчальних закладах* : посібник. Київ : Педагогічна думка, 2012. С. 6–36.
4. Білик О.М., Брагіна Т.М. Дистанційне навчання у процесі підготовки іноземних студентів. *Дистанційне навчання – старт із сьогодення в майбутнє* : збірник науково-методичних праць II всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 19 травня 2016 р. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. С. 10–14.
5. Доценко С.О., Прокопенко І.А. Цифрова грамотність як складова фахової компетентності майбутнього викладача. *Матеріали I всеукраїнської науково-практичної конференції «Дистанційна освіта: реальність та перспективи» (12 грудня, 2018 р., м. Харків)*. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2018. С. 15–18.
6. Захарова І.В., Лисенко А.В. Досвід розробки дистанційних курсів у східноєвропейському університеті економіки і менеджменту. *Дистанційне навчання – старт із сьогодення в майбутнє* : збірник науково-методичних праць II всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 19 травня 2016 р. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. С. 15–20.
7. Методичні рекомендації щодо впровадження дистанційного навчання у закладах загальної середньої освіти міста Біла Церква. URL: <http://www.nmc.org.ua/metodicni-rekomendacii/metodicnirekomendaciiесodo vprovadzen nadistancijnogonavcannaunavcalnihzakladahmistabilacerkva>
8. Нова українська школа концептуальні засади реформування середньої школи. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

Л.Л. Исмаилова. Дистанционное обучение: преимущества и недостатки использования образовательной платформы при изучении украинского языка как иностранного в период карантинных мероприятий. – Статья.

Аннотация. В статье анализируется использование современных технологий при осуществлении дистанционного обучения как базового взамен всех других традиционных форм обучения во время карантина. Так, были отмечены востребованность высокого уровня цифровой грамотности и ИТ-компетентности со стороны преподавателей и студентов, возможность вузов обеспечивать достаточный уровень обучения студентов не только на общеобразовательном, но и на узкопрофессиональном уровне. Что касается студентов, то для эффективности дистанционного обучения, кроме указанного, необходимо иметь достаточный уровень самоконтроля, самоорганизации и умения пользоваться информацией. Также были отмечены положительные и отрицательные моменты использования дистанционного образования (образовательных платформ) для изучения украинского языка как иностранного иностранными студентами медицинского профиля.

Ключевые слова: дистанционное обучение, цифровая грамотность, ИТ-компетентность, современные технологии обучения, новая украинская школа, е-образование, онлайн и офлайн обучение.

L. Ismailova. Distance learning: advantages and disadvantages of the use of educational platform for learning the Ukrainian language as foreign in the quarantine west period. – Article.

Summary. The article analyzes the use of modern technologies in the implementation of distance learning as a basic during quarantine instead of all other traditional forms of learning. Thus, the need for high level of digital literacy and IT competence on the part of teachers and students was noted, as well as the possibility of universities to provide sufficient level of education for students not only at the general educational level, but also at the professional level. As for students, for the effectiveness of distance learning in addition to the above it is necessary to have a sufficient level of self-control and self-organization and the ability to use information. There were also positive and negative aspects of the use of distance education (educational platforms) for studying Ukrainian as a foreign medical student by foreign students.

Key words: distance learning, digital volume, IT competence, state-of-the-art training technologies, new Ukrainian school, e-education, online and offline learning.

УДК 613.21:316.7

О. М. Іщенко

кандидат філософських наук,

доцент кафедри філософії гуманітарних наук

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

ГАСТИКА ЯК МАРКЕР ІДЕНТИФІКАЦІЇ МІЖКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація. У статті аналізується один зі складних елементів позамовної комунікації – гастика. Доводиться, що їжа як специфічна культурна складова частина відображає національну ментальність, характер того чи іншого регіону, етносу, народу і є маркером ідентифікації різноманітних спільнот.

Ключові слова: гастика, гастрономічний етикет, їжа, питво, трапеза.

Ураховуючи глобалізаційні / глокалізаційні процеси у світі, сучасна наука потребує нових галузей знань міждисциплінарного характеру. Порівняно молодого наукою у ХХ–ХХІ ст. є міжкультурна комунікація, завданням якої є формування різноманітних форм компетентності у сучасної «мультикультурної» особистості в полікультурному середовищі. Володіючи мовною, комунікативною, культурною, релігійною тощо компетенціями, людина здатна аналізувати й уникати міжособистісних, міжетнічних, міжкультурних конфліктів, створювати комфортні умови спілкування в різних сферах і життєвих ситуаціях.

Інтегруючись у «чуже» соціокультурне середовище, сьогодні не можна обмежуватися лише правильним вибором мовних засобів спілкування, необхідні фонові знання, ціннісні установки, які є прийнятними в окремо взятій культурі, уміння і навички в інтерпретації знаків / сигналів у різних комунікативних ситуаціях.